

Kontrollutvalget i Grimstad kommune

REGNSKAPSÅRET 2024 – REVISORS KOMMENTARER TIL NØKKELTALL

I forbindelse med avslutning av revisjonen av Grimstad kommunes årsregnskap for 2024, ønsker vi å trekke fram informasjon fra regnskapet som etter vår mening er sentral i forhold til kommunens virksomhet og økonomiske stilling pr 31. desember. Vi vil også omtale utvalgte forhold som er fremkommet gjennom det ordinære revisjonsarbeidet som vi anser som vesentlige i forhold til forståelsen av årsregnskapet.

1. Overordnet om årets resultat og stilling

Regnskapsavslutning

Gjennom endringen i kommuneloven knyttet til avslutningen av årsregnskapet, vil kommunens driftsregnskap ikke lenger vise noe regnskapsmessig mindreforbruk («overskudd»). Administrasjonen skal så langt det lar seg gjøre, avslutte både drifts- og investeringsregnskapet i 0. Et negativt netto driftsresultat som ikke kan dekkes av fond, vil derimot gi et regnskapsmessig merforbruk.

Økonomisk oversikt etter art - drift

Netto driftsresultat skal i utgangspunktet gjenspeile differansen mellom kommunens løpende inntekter og utgifter gjennom året.

Regnskapsført netto driftsresultat for regnskapsåret 2024 er negativt og utgjør kr 35,8 mill., mot et negativt driftsresultat på kr 53,4 mill. i revidert budsjett. KMD anbefaler at netto driftsresultat minst utgjør 1,75 % av sum driftsinntekter. Grimstad kommunens netto driftsresultat utgjør -1,45 %, eller kr. 79,1 millioner under KMDs anbefaling.

Netto driftsresultat i kommunesektoren inkluderer øremerkede tilskudd og utgifter som skal avsettes til, eller dekkes av, bundne driftsfond. Dette er økonomiske midler som kommunestyret ikke kan disponere. Justert for netto avsetning til bundet driftsfond med kr 8,4 mill., blir korrigert netto driftsresultat negativt med kr 44,2 mill.

Kommunens driftsregnskap er avsluttet med 0 i resultat. Endring i kommunens økonomiske handlefrihet må derimot vurderes mot endring i disposisjonsfond under egenkapitalen i balansen, alternativt netto bruk/avsetning til disposisjonsfond i driftsregnskapet (se eget avsnitt om fondsmidler).

Investeringsregnskapet

Investeringsregnskapet ble avsluttet med balanse mellom investeringsutgifter og finansiering.

Premieavvik pensjonsordning

Grunnleggende kommunale regnskapsprinsipper tilsier at alle inntekter og innbetalinger, samt utgifter og utbetalinger, skal framgå av bevilgningsregnskapet (drifts- eller investeringsregnskapet). Dette betyr at kommunen skal utgiftsføre sine betalinger til pensjonspremie (ordinær premie og reguleringspremie) i sitt driftsregnskap som sin pensjonsutgift. Dvs. pensjonsutgift = betalt pensjonspremie! Regnskapsforskriftens § 3-5 sier derimot at kommunen skal utgiftsføre aktuarens beregnede netto pensjonskostnad, dvs. uavhengig av hva kommunen faktisk har betalt i total pensjonspremie, og bestemmelsen er derfor ikke i tråd med de grunnleggende kommunale regnskapsprinsippene.

Korrigeringen av premiebetalingene i driftsregnskapet for å oppnå «korrekt» utgiftsføring av pensjon iht. § 3-5, omtales som *premieavvik*.

Premieavviket innebærer i realiteten det samme som en periodisering av pensjonsutgiftene det aktuelle året. Dvs. kommunens pensjonsutgifter i driftsregnskapet skal tilsvare aktuarens beregnede netto pensjonskostnad i stedet for det som faktisk betales til pensjonsordningen. Differansen må derfor bokføres ut av driftsregnskapet med motpost i balansen. Premieavviket er derfor ingen inntekt (evt. utgift), men en korreksjonspostering for at kommunens driftsregnskap skal vise «korrekt» pensjonskostnad i forhold til aktuarens beregning. Dette tilsier at kommunens faktiske premiebetaling ikke påvirker kommunens utgift i driftsregnskapet.

Utgiftsføring av et positivt premieavvik (eller inntektsføringen av et negativt premieavvik) gjøres i utgangspunktet med 1/15 av akkumulert premieavvik pr år i driftsregnskapet (amortisering). Dette er i tråd med Forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner § 3-5. For premieavvik oppstått i 2014 og senere, er amortiseringsperioden 7 år. Det er også anledning til ettårig amortisering, dvs. at premieavviket tilbakeføres det påfølgende regnskapsåret.

Akkumulert positivt netto premieavvik i kommunens balanse pr. 31. desember 2024 utgjør kr 221,2 mill. inkludert arbeidsgiveravgift. Dette betyr at tilsvarende beløp er gjenstand for utgiftsføring i kommunens driftsregnskap over de kommende 7 år, uten tilhørende finansiering.

Positivt premieavvik utgjør en inntektsføring uten tilhørende kontantstrøm og er et unntak fra hovedregelen om regnskapsføring av inntekter iht. god kommunal regnskapsskikk. I den grad kommunen disponerer regnskapsførte inntekter som er uten kontantstrøm (eks. positivt premieavvik), kan dette medføre en forverring av likviditet og økonomisk stilling.

Likviditet

Kommunelovens § 14-13 krever at kommunene skal ha midler nok til å dekke sine betalingsforpliktelser ved forfall. Likviditet måles ved å se på forholdet mellom balanseførte verdier for *omløpsmidler* og *kortsiktig gjeld*, justert for midler og gjeld uten kontantstrøm (eksempelvis premieavvik). Omløpsmidler består av kortsiktige fordringer, kasse og bankkonti. Basert på kommunens balanseførte verdier pr. 31. desember 2024 utgjør forholdstallet 2,34 (det anbefales et forholdstall på minst 1).

I kommunens bankbeholdning finnes det midler som er tilført gjennom låneopptak til investeringsformål. Slike ubrukte lånemidler bør ikke bidra til driftslikviditeten. For å få et mer riktig bilde, kan det være fornuftig å justere kontantbeholdningen for de ubrukte lånemidlene. Basert på justerte verdier endres forholdstallet til 1,24.

Andel av førstkommende års avdrag og tilhørende renter på langsiktig gjeld er ikke tatt hensyn til i beregningen over. Det er fornuftig å inkludere denne forpliktelsen som kortsiktig gjeld. Forholdstallet vil svekkes.

Fondsmidler/egenkapital

For å ivareta en viss økonomisk handlefrihet, bør kommunene ha frie driftsfond av en viss størrelse for å kunne møte endringer i rammebetingelser omkring driften. Egenkapitalen består av frie og bundne (øremerkede) drifts- og investeringsfond, hvor kommunestyret kun har kontroll over de frie fondene. Evt. regnskapsmessig merforbruk fra tidligere år bør også medtas ved vurderingen av frie fond pr 1.1.

Frie fondsmidler knyttet til drift pr 1. januar 2024 var positivt med kr 271,6 mill. (disposisjonsfond), mens tilsvarende saldo pr. 31. desember 2024 er positivt med kr 225,4 mill. (disposisjonsfond). Dette tilsvarer en reduksjon på kr 46,2 mill. gjennom året. Kommunen har dermed blitt kr 46,2 mill. «fattigere» i løpet av 2024. Reduksjonen tilsvarer netto driftsresultat etter avsetning til bundne fond og overføring fra drift til investering.

Lånegjeld og avdrag

Kommunens totale lånegjeld inkludert formidlingsutlån utgjør kr 2 665 mill. pr. 31. desember 2024, og har økt med kr 381 mill. sammenlignet med pr 31. desember 2023. Renter og avdrag på investeringslån, samt renter på formidlingsutlån, utgiftsføres i kommunens driftsregnskap over avtalt nedbetalingstid.

Netto lånegjeld er definert som kommunens langsiktige gjeld fratrukket restgjeld på formidlingsutlån og ubrukte lånemidler. Netto lånegjeld anses derfor å være den størrelsen som gir best uttrykk for den lånegjelden kommunen må betjene med sine ordinære driftsinntekter. Netto lånegjeld utgjør kr 1 850 mill. og driftsinntektene utgjør kr 2 476 mill. Dette gir en gjeldsgrad på 75 %.

Kommunelovens § 14-18 pålegger kommunene å utgiftsføre et minimumsavdrag i sitt driftsregnskap. Avdragene skal samlet være minst lik størrelsen på kommunens avskrivninger i regnskapsåret, justert for forholdet mellom størrelsen på lånegjelden og størrelsen på kommunens avskrivbare anleggsmidler. Beregnet minsteavdrag skal utgiftsføres i driftsregnskapet uavhengig av om det faktisk er betalt eller ikke.

2. Revisjonens innhold og angrepsvinkel

Vi har innrettet vårt arbeid for å kunne planlegge og gjennomføre revisjonen på en måte som sikrer at årsregnskapet ikke inneholder vesentlige feil. Arbeidet er gjennomført ved å innhente informasjon, gjennomføre analyser, utføre kontroller av utvalgte transaksjoner og rutiner, for deretter å vurdere risikoen for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. En slik risikovurdering tar også hensyn til den interne kontrollen som er relevant for kommunens utarbeidelse av årsregnskapet. Vår oppgave omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Vi skal også påse at vesentlige avvik mellom regnskap og budsjett, enten det gjelder beløpsmessige avvik eller avvik fra bystyrets premisser for bruken av bevilgningene, er kommentert i årsberetningen. Videre skal vi vurdere om opplysninger i årsberetningen om årsregnskapet er konsistente med årsregnskapet.

3. Skjønnsmessige vurderinger

Avleggelse av et årsregnskap innen fristen 22. februar, innebærer at det må gjøres skjønnsmessige vurderinger. Vi har gjennomgått og vurdert slike forhold i kommunen, for å sikre at behandlingen er i tråd med god kommunal regnskapsskikk.

Kortsiktige fordringer og utlån skal vurderes til laveste av bokført og virkelig verdi. Dersom økonomisk oppgjør er lite sannsynlig, skal det vurderes å foreta nedskrivninger av opprinnelig bokført verdi.

Anleggsmidler vurdert til varig eie eller bruk, og som har begrenset levetid, skal avskrives med like store årlige beløp over levetiden. Avskrivningsperiodene er funnet å være i tråd med regnskapsforskriften § 3-4. Kommunen kan også bestemme en annen avskrivningsperiode skjønnsmessig, dersom den estimerte utnyttbare levetiden til anleggsmiddelet avviker fra satsene som er oppgitt i forskriftens.

Det skal også foretas en skjønnsmessig vurdering knyttet til varig verdinedgang for anleggsmidler vurdert til varig eie eller bruk. Vurderingen gjøres basert på senest kjente faktiske utnyttbare bruksverdi for kommunen i forhold til netto salgsverdi.

Finansielle anleggsmidler er også gjenstand for en skjønnsmessig vurdering knyttet til varig verdinedgang. Vurderingen gjøres basert på sist kjente regnskapstall i selskap kommunen har eierinteresse i, korrigert for evt. merverdier i de aktuelle selskapene.

4. Øvrige forhold

Nærmere om økonomisk stilling pr 31.12

Som tidligere omtalt er inntektsføring av premieavviket i strid med de grunnleggende prinsippene for kommuneregnskapet, men i tråd med regnskapsforskriftens § 3-5. Resultatet av den årlige regnskapsføringen av premieavviket er at kommunens driftsresultat (og disposisjonsfond) blir tilsvarende påvirket, til tross for at pengene allerede er benyttet til pensjonspremiebetaling. Akkumulert premieavvik i balansen utgjør ikke en pengefordring, men en utsatt utgiftsføring i driftsregnskapet som trenger finansiering.

Dersom kommunen ikke har satt av midler til fond for å dekke denne forpliktelsen i sitt regnskap, må disposisjonsfond pr 31.12 korrigeres for netto balanseført premieavvik for å kunne synliggjøre kommunens faktiske økonomiske handlingsrom. Ved utgangen av 2023 utgjør netto balanseført premieavvik i balansen kr 221,2 mill., mens kommunens disposisjonsfond utgjør totalt kr 271,6 mill. Dette tilsier at frie driftsfond i realiteten utgjør kr. 4,15 mill mot kr 24,12 mill i 2023.

6. Revisjonsberetning 2024

Vi har revidert kommunens årsberetning og årsregnskap for 2024, og har avgitt revisjonsberetning uten merknader – dvs. ren beretning.

Med vennlig hilsen

Ketil Raknes
oppdragsansvarlig revisor

Øyvind Nilsen
hovedrevisor